

10.6.2024

Valtioneuvoston kanslia

Asia: Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismin torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Viite: Lausuntopyyntönnö VN/27386/2023-VNK-31

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Silloin kun kyse on varhaiskasvatuksesta ja koulutuksesta on tärkeää kuulla opettajia, rehtoreita, päiväkodin johtajia (paikallistasolla) ja valtakunnan tasolla OAJ edustaa heitä.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

-

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Toimenpideohjelmassa todetaan, että ”suunnitellaan ja toteutetaan koko koulutusjärjestelmän kattava tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittämisohjelma. Kehittämisohjelman tavoitteena on tukea ja seurata lakisääteisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimista ja parantaa niiden vaikuttavuutta tasa-arvon yhdenvertaisuuden edistämisen välineenä.”

OAJ pitää tärkeänä kehittämisohjelmatyön tavoitetta parantaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien vaikuttavuutta. OAJ katsoo, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa tulisi paremmin osaksi arkipäivää ja toimintakulttuuria, jos erillisten tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmien sijaan, niiden sisällöt olisi otettu osaksi opetussuunnitelmia ja tutkinnon perusteita.

Tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämässä opettajilla on keskeinen rooli. Kehitysohjelman laatimista tärkeämpää olisi huolehtia siitä, että opettajilla on riittävä osaaminen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioissa ja että opettajankoulutuksessa huolehditaan siitä, että opettajaksi valmistuvalla on työelämään siirtyessään

10.6.2024

riittävät tiedot ja taidot opetussuunnitelman perusteiden asettamien tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämistä koskevien vaatimusten toteuttamiseksi. Pelkän opettajien peruskoulutuksen kehittäminen ei kuitenkaan ole riittävän nopea toimi opettajien osaamisen vahvistamiseksi. Myös työssä olevien opettajien osaaminen on varmistettava tarjoamalla heille mahdollisuus työajalla tätä koskevaan täydennyskoulutukseen.

Toimenpideohjelmassa nostetaan esiin, että vuonna 2019 julkaistussa kansainvälisessä PISA-vertailussa maahanmuuttajien ja valtaväestön PISA-tulosten ero on Suomessa OECD-maiden suurin. Edelleen ohjelmassa todetaan, että vaikka nämä erot eivät suoraan kerro rasismista tai syrjinnän ilmenemisestä koulutusjärjestelmässä, tulokset ovat huolestuttavat yhdenvertaisten mahdollisuuksien toteutumisen näkökulmasta.

OAJ ehdottaa, että toimenpideohjelman puitteissa selvitetäisiin valmistavan opetuksen järjestämisvelvollisuuden sisällyttämistä perusopetuslakiin. Perusopetukseen valmistavan opetuksen tulee olla oppilaan subjektiivinen oikeus ja se olisi kirjattava lakiin. Nykyinen lainsäädäntö ei velvoita kuntia järjestämään perusopetukseen valmistavaa opetusta. Tarve valmistavaan opetukseen on kuitenkin suuri. Tarve näkyy muun muassa siinä, että maahanmuuttotilastaisten oppimistulokset ovat yleisesti ottaen vielä toisessakin polvessa heikompia kuin muiden. Useat selvitykset ovat osoittaneet, että maahanmuuttotilastaisten nuorten syrjäytymisriski on huomattavasti korkeampi kuin muiden nuorten. Eräs syrjäytymiskehitykseen vaikuttava tekijä on se, millaiset kielelliset ja muut valmiudet nuori on saanut varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Oikeuskansleri otti keväällä 2015 omasta aloitteestaan selvitettäväksi, miten maahanmuuttajalasten ja -nuorten oikeus perusopetukseen toteutuu. Oikeuskansleri totesi, että valmistavan opetuksen ongelmat näyttävät saatavuuden sijaan liittyvän opetuksen laajuuteen ja sisältöön. Oikeuskansleri lausui valmistavan opetuksen opettajien kelpoisuuden määrittelyn tarpeesta. Hän katsoi lisäksi, että opetus- ja kulttuuriministeriön olisi aiheellista selvittää, tulisiko valmistavan opetuksen järjestämisvelvollisuus sisällyttää perusopetuslakiin.

Oikeuskansleri ilmaisi myös, että maahanmuuttajaoppilaiden puutteelliseen kielitaitoon ja keskimäärin alhaisiin oppimistuloksiin liittyvät seikat antavat opetus- ja kulttuuriministeriölle perustellun aiheen selvittää, onko valmistavan opetuksen laajuus nykyisellään riittävä turvaamaan kaikkien lasten ja nuorten täysimääräisen oikeuden saada perusopetusta. Oikeuskansleri toi esiin myös huolensa siitä, miten maahanmuuttajataustaisten oppilaiden puutteellinen kielitaito ei välttämättä käytännössä mahdollista oppilashuollon ja muiden tukitoimien täysimääräistä hyödyntämistä.

Lisäksi oppilaalla tulisi olla oikeus saada kielellistä tukea perusopetukseen valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtymisen jälkeen eri oppiaineiden oppitunneilla niin pitkään kuin oppilas tukea tarvitsee.

10.6.2024

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

-

Muut kommentit

OAJ katsoo, että tiedonannon yhteydessä olisi tärkeää kriminalisoida maalittaminen oikeusministeriön (2022) ehdottamien periaatteiden mukaisesti. Maalittaminen tulisi ottaa täsmällisemmin huomioon myös työturvallisuuslaissa.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
Koulutuspolitiikan johtaja

Ira Hietanen-Tanskanen
Lakimies